

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul III. — No. 25

21 Iunie, 1898.

CRITICII ȘI ZEFLEMISTII

Sincontestabil o dovadă de incapacitate intelectuală și morală, cînd cine-va repudiază critica și nu vrea să auză decît laude despre sine sau despre o chestie ce trebuie să-l importe.

O societate care nu are tăria de a se coborî în sine-și, de a-și cerceta cu deamănuntul calitățile și scăderile, faptele bune și cele rele; o societate care se crede perfectă, fără cusur și fără prihană și astfel fără trebuință de critică, este o societate în decadență.

Căci repulsiunea în contra criticii nu însemnează decît dorința sau hotărîrea de a sta pe loc, indolența absolută față cu binele public, un fel de «*dolce far niente*» în ordinea morală.

Națiunile conștiente de menirea și valoarea lor își fac ele însuși des și inexorabil critica; ele însăși caută a-și descoperi defectele sau greșelile comise. Asemenea națiuni nu umblă să tragă mușamaua peste slăbiciunile lor, nu se îmbată de vorbe mari și late, nu trăesc în închipuirea că lingșirea demagogică a slăbiciunilor ar fi însemnînd patriotism.

Ne place și trebuie să ne placă cri-

tica, pentru că numai ea poate risipi negura fantastică ce ne înconjoară, numai ea poate să ne lumineze calea de urmat în viitor.

Mai mult, critica ni se pare indispensabilă ori de cîte ori vrem să ne pronunțăm în o chestie publică.

Dar, bine înțeles, că nu putem să ne gîndim decît la *critica pozitivă*, care pe de o parte dărîmă dar pe de altă parte clădește. Aceasta e și deosebirea între *critică* și *zeflemea*. Zeflemistul e un suflet pustiu. El e mulțumit dacă găsește calambururi de cuvinte, spre a-și exprima în formă spirituală batjocura pe care o face unui om sau unui lucru. Nu doar, că nu i-ar plăcea și lui ca d. p. o situație pe care el o zeflemisește, să se îndrepteze. Dar această reflecțiune nu-l preocupă, nu-i absoarbe atenția, nu-l covîrșește. Și-o fi zicînd și el une-ori, «*nu ar fi rău, să fie bine*», dar ceea ce îl pasionează pe el, e ridiculizarea, intervertirea, palavrele cu mai mult sau mai puțin duh. Preocuparea lui constantă este să stoarcă un zîmbet sau rîsul celor ce îl ascultă sau citesc. El vrea, întocmai ca o femeie ușuratică și cochetă, să *placă*. E fericit cînd se zice despre

dînsul, că e «*om de spirit*», în sensul nenorocit în care admirăm noi pe așa numiții «*oameni de spirit*.»

Din nenorocire, noi Românii avem mulți zeflemişti și puțini, foarte puțini critici ai stărilor noastre. Și aceasta e ușor de înțeles. Zeflemistul nu are nevoie de o cultură deosebită, de cunoștințe întinse și temeinice ca să-și debiteze bagajul spiritual. Criticul însă trebuie să aibă o cultură vastă, căci altfel nu poate descoperi răni și nu poate propune în același timp mijloace de vindecare.

Făceam această reflecție mai deună-zi, cînd mi s'a dat să auz într'un cerc de oameni serioși deosebite observațiuni și opinii despre *Ligă*.

Mă gîndeam atunci, de ce mare folos ar fi pentru instituțiunea noastră, dacă s'ar găsi mai mulți Români cari s'o critice, decît pretinși Români cari să facă glume proaste pe socoteala ei. Căci din critică rezultă totdeauna un bine, pe cînd zeflemelele nu pot produce decît o distracție egoistă de un moment și o reputație foarte îndoelnică celui ce le face.

Criticii au cuvîntul.

ÎN GREA CUMPĂNA

Austro-Ungaria se găsește și astăzi în plină criză constituțională, criză agravată încă de luptele naționalităților. Compromisul economic dintre cele două State nu se poate reînoui, cota-parte nu se poate stabili, chestiunea naționalităților nu se poate rezolvi.

Nu-i vorbă, s'ar putea regula aceste chestiuni, dacă la Viena ar exista vr'o concepție și o voință fermă de a o pune în practică. Dar tocmai această concepție lip-

sește, și nicăiri în sferele înalte nu se simte o voință conducătoare.

E deci explicabilă opinia presei europene, că Austro-Ungaria e în grea cumpănă și că nimeni nu poate ști, cum are să fie salvată monarhia habsburgică de primejdia disoluțiunii de care e amenințată.

Ungurii, văzînd că conflictul dintre naționalitățile din Austria a luat dimensiunile inverșunării, caută să-și facă trebșoarele. Aceasta a fost de altfel tot-deauna politica lor: să exploateze situațiile de strimtoare ale Austriei în folosul lor. Ei speră acum, că slăbiciunea actuală a Austriei le va permite a rupe comunitatea vamală de pînă acum, iar pe de altă parte, că vor scăpa de nevoia de plăți mai mult de 31% la cheltuelile comune ale celor două State. Mai nădăjduesc apoi Maghiarii, că «*iredentismul*» german și «*panslavismul*» Cehilor are să înduplece pe Impăratul de a-și muta reședința la Budapesta și de a transpune astfel punctul de gravitațiune al imperiului în Ungaria.

Au oare vr'un temei aceste așteptări?

Au și n'au. Au, pentru-că Austria de fapt presintă aspectul unui Stat în descompunere, n'au, pentru-că această descompunere se pare mai mult o simplă rătăcire optică. Adevărul e, că Austria suferă de astă dată de durerile facerii, cum am zice. Instituțiile ei vechi și nefirești cad sfărîmate de spiritul timpului modern. Popoarele și guvernele și toți bărbații de Stat ai Austriei pare că ar căuta o nouă formă constituțională pentru această veche împărăție. Și e greu de găsit cu una cu două o formă care să poată mulțumi de o potrivă pe toți factorii cari trebuiesc mulțumiți.

Este însă adevărat, că, poate în afară de Italienii din Frentino, toate popoarele Austriei doresc mai mult sau mai puțin menținerea imperiului, dacă forma lui constituțională viitoare le va putea garanta în chip real viața și dezvoltarea lor națională.

Pentru această nouă formă de viață se luptă deci popoarele Austriei. Isbutesc ele să găsească un așa numit *modus vivendi*, toate așteptările și uneltirile Maghiarilor au să fle zădărnice.

Aceasta o știu învîrtitorii de sfori dela Budapesta și de aceea își dau silința de a împedica, pe cît le stă în puteri, înțelegerea dintre naționalitățile de dincolo de Laita. Pînă acum ei au reușit, grație faptului că Impăratul Austriei e bătrîn și nu pare dispus o admite o transformare radicală a imperiului.

Se crede însă, că Impăratul ar fi hotărît, ca după terminarea serbărilor jubilarie să abdice la Tron. În acest cas, e foarte probabil, că succesorul său, orcine ar fi, va pune mai multă energie în soluțiunea multelor și variatelor crize cari minează monarhia.

E deci adevărat, că în Austro-Ungaria se prepară o transformare constituțională în stil mare. În ori-ce cas un lucru e evident: că fără o asemenea schimbare e peste putință, ca împărăția habsburgică să se mențină. Această schimbare se impune astăzi cu istorică necesitate.

STAGNAȚIUNE LITERARA

Un fenomen curios în epoca prin care trecem noi. Ne găsim într'un timp cînd revendicațiunile naționale, lupta pentru limba și naționalitatea românească preocupă, sau cel puțin *ar trebui* să preocupe, — pe toți Români de adevărată cultură. Ei bine, în un asemenea timp ar trebui să constați un entuziasm în *literatura națională*. Ar trebui să apară zilnic, scrieri românești, și zilnic numărul cetitorilor ar trebui să crească. Dar tocmai contrarul îl vedem. Producțiunea literară

stagnează și interesul pentru scrierile românești existente e cu adevărat minimal.

Dar tocmai pentru-că nu avem nici un interes pentru literatura noastră, de aceea nici conștiința noastră națională nu poate avea o bază solidă, un temelie trainic.

Toată însuflețirea noastră națională se reduce la fraze sforăitoare, la simțiri superficiale și trecătoare.

Cu durere în suflet am cetit mai deunăzi cîte-va adevăruri amare, pe care, cu bună-voință, ni le spunea d-l *Henry de Rioux* în revista *Cosmopolis*, vorbind de societatea românească. Autorul zice, între altele, că suntem puțin instruiți, și aceasta pentru-că *nu cetim nimic*.

Nu cetim, — are dreptate autorul. Ne petrecem vremea și ne cheltuim banii în plăceri materiale, și rar de tot găsești Români cari să aibă preocupățiuni intelectuale, cari să citească și să găsească în lectură, ceea-ce trebuie să găsească omul distins, cea mai înaltă satisfacțiune sufletească.

Și chiar dacă găsești oameni cu oarecare înclinări pentru lectură, ai să-i găsești cu scrieri franțuzești, — adese ori cea mai mofturoasă literatură — în mină.

Cărțile românești îngălbinesc în magazinele librarilor, căci publicul nostru habar n'are adese-ori de existența lor.

Cîți Români să fie d. p. în București la cari ai putea găsi scrierile lui *Alexandri*, *Costache Negruzzi*, *Bălcescu*, *Ion Ghica*, *Eminescu*, *Coșbuc*, *Xenopol* ș. a.? Numărul lor e înspăimîntător de mic.

Cum vrei să fie între noi entuziasm sincer pentru binele public, cum să existe și să se desvolte între noi spiritul de jertfă și abnegare pentru cauzele mari naționale, dacă nu cetim nimic sau aproape nimic din literatura noastră națională?

Și cum să se desvolte literatura, dacă toți scriitorii noștri trebuie să se ruineze ca să-și poată edita lucrările lor?

Negreșit, că pe noi ne păgubește enorm

literatura franceză. Toate vitrinele librariilor noștri sunt pline de scrieri franțuzești, toate chioșcurile de gazete sunt încărcate cu reviste franțuzești. Cum să poată ține piept literatura noastră tinăra cu cea franceză?

Suntem strajnic de protecționiști, când e vorba de salamul și brinzeturile din Ardeal; protejăm cizmele și păăriile indigene, luăm sub aripile noastre ocrotitoare pe toți fabricanții străini cari ne produc mărfuri și proaste și scumpe în țară, numai literatura e fără nici un scut, numai ea e lăsată să fie strivită de toate produsele stupide din străinătate. Nu apare la Paris vr'o prostie în formă de carte, care să nu găsească, dacă nu cetitori, cel puțin cumpărători și admiratori la noi.

Toată literatura decadentă din Franța, toate mofturile parisiene ocupă vitrinele librariilor noștri, așa că un străin trebuie să creadă că aici se găsește într'o colonie trans-atlantică a Franței.

Nicăiri în lume, la nici un popor cu simțămîntul național dezvoltat, nu se pomenește o asemenea inundațiune literară străină, o asemenea lipsă de simț și de respect pentru propria sa literatură.

Așa-i. Ne-am «umanizat». Ne este indiferent ce cetim, în ce limbă cetim, ce literatură înaintăm cu punga noastră.

Mai mult. Am pus o vamă exorbitantă asupra *hîrtiei* din străinătate, pentru-ca să dăm prilej citor-va oameni să facă din monopolul fabricațiunii hîrtiei, averi, dar nu ne-am gîndit că prin acest protecționism fără rost lovim în literatura națională, îngreunînd enorm dezvoltarea ei. Căci, cum să se desvolte ea, dacă hîrtia industriei noastre e cu mult mai inferioară și neasemănat mai scumpă decît hîrtia din străinătate?

Productele literare străine nu plătesc nici o vamă la intrarea lor în România, și astfel cărțile române, tipărite pe hîrtie mai

rea și mai scumpă, să susțină concurența lor?

Și încă o enormitate. Cărțile franceze nu plătesc vamă, dar cărțile românești din Transilvania sunt supuse la o vamă enormă la holarele României!

Care va să zică, ținem să înaintăm cu ori-ce preț literatura franceză, și încă sub protecția Statului, în detrimentul propriei noastre literaturi!

Aceasta este calea cea mai sigură care duce la căderea unei națiuni. Căci nu a existat și nu poate să existe o națiune în ziua de azi fără o literatură proprie.

Fiind însă siluiți, să sprijinim literatura franceză, neglijăm pe a noastră proprie, ne înstreinăm de ea, ne înstreinăm de poporul care ne-a crescut, și nu mai gîndim și nu mai simțim decît franțuzește.

E fatal, dar, ca literatura noastră națională să stea pe loc, și o mare parte a oamenilor noștri «culți» să maimuțească pe Francezi, înjosindu-se a deveni caricaturele lor și a culturii lor.

Un Ligist.

PAŊSLAVISTUL KOMAROV

Generalul muscălesc *Komarov* a rostit cu ocazia serbărilor centenarului dela moartea lui *Palacky*, un virulent discurs panslavist la Praga, discurs care a scos din sărite pe toate ziarele germane.

Iată acest discurs răsboinic:

Mă simt fericit și mă bucur foarte mult, că pot vorbi în *congresul publiciștilor slavi*, muncitorii cu condeiul.

Cînd am venit aici în Boemia, știam că venim într'o țară unde *turbează lupta*, și cînd am sosit și am văzut cu ochii proprii cît de strălucită stă de o parte cauza națiunii cehe și cum de altă parte se furișează tot mai aproape de noi *cu pași de lup înimicul*, atunci am dorit din inimă, ca acest pericol să înceteze cît mai curînd. Cehii au ocupat tot-deauna în mijlocul

Slavismului cel mai distins, dar și cel mai primejduit loc. Mai bine de o mie de ani stau ei aici și luptă. Așa a fost aceasta înainte cu o mie de ani, când *elementul german* sub Carol-cel-Mare a ajuns la o astfel de influență în Europa, încît se părea că va înghiți lumea întregă. Atunci împărații bizantini s'au gîndit, cum s'ar putea să se pună piedecă acestui curent german, și ei au trîmis aici pe St. *Ciril și Metod*, cari în Boemia și-au aflat problema principală și au fost cei dintîiu, cari au eșit la luptă *contra Germanilor*.

St. *Cirill și Metod* au inspirat duh opozițiunii cehe, polone și rusești, ei ne-au unit în luptă *contra inamicilor ucigași, și din acest spirit, din acest suflet inspirat trăim noi și azi*.

Mai tîrziu, pofta de cucerire germană a îndreptat nou atac *contra seminiilor slave*. A vrut să ne răpească ținutul Mării-Baltice. Ritterii germani voiau să pătrundă în Rusia nordică. Aceasta se întîmplă pe atunci, cînd Litvania rusească s'a unit cu Polonia, atunci, cînd între noi nu domnea inimizitate, ci amicitie. Pe atunci veniseră oștile noastre rusești și polone cu Ziska al d-voastră, și s'au luptat uniți la Grunwald.

M'am interesat de această luptă și în *ca vād o învătătură privitoare la existența noastră*.

Nemții retac cu totul în istoria lor lupta aceasta, în care *Ritterthum-ul german* s'a nimicit și n'a cutezat mai mult a năvăli *contra Slavilor*.

Acolo la Grunwald a curs în *aceeași vale sîngele rusesc, polon și ceh* și ne-a apropiat unii de alții pe vecinicie; acolo însă, unde oamenii își varsă uniți sîngele, după tradiția poporală crește o floare, care pentru toate timpurile însemnează amicitie, nici odată însă dușmănie.

Acesta a fost al doilea atac al germanismului *contra Cehilor și a slavismului întreg*.

Și acum, cînd în *urma învingerii asupra Francezilor*, Germania s'a întărit iarăși, ea încearcă din nou *atac în contra noastră, a Slavilor*. Vrea să ne sfîșie în toate părțile, și-a aruncat mreja și vrea să ne nimicească, iar jertfele prime ale acestui atac să fie *Polonii și Cehii*. Cei ce au inimă, conștiință și sînge în vinele lor, aceia observă

starea aceasta și simt, că *Cehii stau și azi acolo, unde au stat înainte cu o mie de ani*.

Aș dori, ca după reîntoarcerea noastră, *presa slavă să lucreze cu succes*. Foc și răceală, însuflețire și minte — toate sunt în minile ziaristice. Gîndiți-vă, că acolo unde înainte noastră vedem o activitate mare și comună, acolo — să zic așa — nu poate fi timp pentru *mici neînțelegeri*.

Ca un om trebuie să sărim în luptă și trebuie să ne aducem aminte, că *numai un dușman avem, nu doi, și că numai unirea dă putere*.

D-l redactor Holeczek m'a rugat să păstrăm interes față de d-voastră. Asta-i puțin; știm noi cu ce suntem îndatorați *Cehilor*, avem conștienta, că *mișcarea noastră slavă*, care acum în Rusia dela *palatul țarului și pînă la colibă* răpește totul cu sine, *derivă din Boemia*.

Știm, că pe lingă aceasta, ce fel de problemă au îndeplinit Cehii. *Safazrick și Jungmann* al d-voastră au deșteptat în Boemia spiritul, care a ajuns la Moscva și a răpit întreaga lume slavă. Aceasta este opera națiunii cehice și ea va face din veacuri în veacuri renumit numele de Ceh.

Acum, domnii mei, cînd ne cunoaștem problema și ne-am înfrățit aici în Praga cea de aur, după reîntoarcerea noastră nu este iertat a uita, că suntem *fiii unui și aceleiași părinte, unei și aceleiași mame*.

Nu simțim față de d-voastră numai o simpatie goală, cuvîntul acesta mi se pare prea puțin.

Noi considerăm cauza d-voastră de cauza noastră; nu suferim nedreptate, și cînd vom fi siguri de aceea, că aici totul se bucură și trăește, și cînd lumea germană va fi departe, gonită acolo de unde a venit; da! numai atunci vom fi și noi liniștiți, mulțumiți și plini de bucurie, și de vom avea plăcere putem atunci să ne ocupăm și de micile noastre neînțelegeri...

„PRIN GRAȚIOS RESCRIPT, REGESC“

Aceasta este formula cu care s'au închis de nou Camerele maghiare. Ele se prorogaseră deja pînă la Septembrie din propria

or inițiativă, cum au făcut tot-deauna. Iată însă că *Bánffy* le întruni din nou numai în scopul de a le ceti «*un grațios rescript regesc*», adică o nouă prorogare dar de astădată prin rescript regesc.

Jurnalele maghiare fiind foarte alarmate de această neobișnuită măsură. Ele cred, că *Bánffy* ar avea de gând să provoace o *lovitură parlamentară*. Căci dacă Camerele s'au prorogat din propria lor autonomie, douăzeci de deputați au ori-cînd dreptul de a cere de urgență convocarea Camerelor înainte de termen. Cînd însă Camerele s'au prorogat printr'un «*grațios rescript regesc*» deputații nu mai au dreptul de a se întruni înainte de data fixată în rescript.

Se crede deci, ca Baronul *Bánffy* ar fi pe punctul de a săvîrși fapte neobișnuite, extraordinare în Iulie sau August și că nu vrea să lase deputaților dreptul de a convoca Camerele spre a-l lua la răspundere.

Probabil, că e vorba de vr'o măsură extraordinară în vederea reînnoirii relațiilor dintre Austria și Ungaria.

Optimismul nostru nu poate merge mai departe, decît pînă la o *asemenea* suposiție.

DEȘNAȚIONALIZAREA

După I. NOVICOV.

(Urmare și fine).

Celestea sunt, într'o foarte scurtă schiță, măsurile principale pe cari le poate lua un guvern spre a desnaționaliza una sau mai multe populațiuni.

Eficacitatea acestor măsuri e însă foarte variabilă. Cite odată una din aceste măsuri isbutește perfect într'o țară, altă dată ea dă rezultate deplorabile.

În ori-ce desnaționalizare sunt doi factori importanți: stăpînitorul și învinsul.

În măsura de civilizațiune a acestui din urmă, variază și procedurile aplicate. Adese-ori se întimplă, că ceea-ce este primit fără nici o rezistență într'un mediu social, produce în altul exploziile cele mai formidabile. Cu un cuvînt, arta de desnaționalizare este una dintre cele mai grele pe care o poate aplica un bărbat de Stat. Azi abea întvedem, că e cu puțință, ca această artă să constituie obiectul unui studiu foarte vast și foarte complex. Întocmai ca și educațiunea, arta de desnaționalizare se practică încă fără nici un sistem, fără nici o regulă, în voia împrejurărilor și prin procedurile celui mai ordinar empirism.

În ori-ce cas, rezultatul luptei intelectuale, fie că e liberă, fie că e coercitivă, constituie ceea-ce noi numim asimilațiunea.

Francezii d. p. au cucerit Algeria prin forța armelor. Se poate zice însă, că guvernul francez și-ar fi considerat rolul ca sfîrșit în ziua în care cei din urmă beligeranți arabi au depus armele? Nu, ci propriu vorbind, rolul guvernului francez abea în acea zi a început, căci înainte de acea zi, armata franceză avea de îndeplinit un rol. Misiunea guvernului francez, ca cuceritor, va fi terminată în ziua cînd toți locuitorii districtelor Algeria, Oran și Constantin vor dori tot atît de fierbinte, ca cei din Seine-et-Oise și din Seine-et-Marne să facă parte din societatea franceză. Nu va mai exista o chestiune algeriană în Franța decît în două casuri: în cazul unei desăvîrșite asimilațiuni sau în cazul independenței complete a Algeriei.

Totalitatea măsurilor de desnaționalizare se reduce la restricțiuni de drepturi și la nedreptăți. A opri pe indivizi să locuiască unde le-ar conveni, a-i opri să poseadă proprietăți, să construească clădiri pentru cultul lor divin, să tipărească ziare sau cărți etc. etc., sub pretext că ei nu profesază religiunea, sau că ei nu vorbesc

limba guvernanților, — toate acestea însemnează a limita drepturile.

A obliga pe oameni să plătească un cult care nu e al lor, sau de a întreține școale în cari se învață materii și limbi ce le sunt odioase, aceasta se numește a practica nedreptatea.

Cu alte cuvinte s'ar putea deci zice, că totalitatea măsurilor de desnaționalizare constituie un *despotism*. Cînd popoarele nu vor să se supună altui despotism, noi zicem că ele luptă pentru libertatea lor. Războaiele ce poartă titlul de războaie de independență nu au avut alte cauze decît preocupațiuni de ordin intelectual.

Intr'adevăr, cînd *Jellachich*, Banul Croației, a mers cu oștire împotriva Maghiarilor, la 1848, el nu avea de loc gîndul de a cucerii Ungaria; el voia numai să elibereze pe Croați de sub jugul maghiar. Dar neînțelegerile dintre guvernul din Pesta și dintre Croați nu erau de loc de ordin economic. Maghiarii nu confiscau proprietățile Croaților, ei nu puneau piedici în bogățirii poporului croat. Diferențele erau de ordin intelectual. Guvernul dela Pesta, prin miile de proceduri pe cari le-am descris pînă aici, punea piedici desvoltării accelerate a culturii intelectuale a Croaților. Aceasta a determinat mai tîrziu pe Croați să ridice armele împotriva Maghiarilor; aceasta i-a făcut să lupte cu atîta înviersunare. Ei au suportat ani de-arîndul nedreptăți, dar cupa se umplu în cele din urmă și ora lichidării singeroase părea că a sosit.

Acest exemplu s'ar putea aplica la toate casurile analoage.

Nici *Carol Albert* nu căuta avantagii politice în detrimentul celorlalte naționalități ce compun imperiul austriac. El voia numai, ca străinii să nu împiedice libera desvoltare a Italiei.

Negreșit, ar fi curios să vorbim de războaie intelectuale; o asemenea expresie ar

părea contrară logicei cuvintelor. Dar se poate vorbi de războaie ce au cauze intelectuale, căci toate războaiele de independență națională nu sunt alt-ceva. Aceste războaie sunt une-ori cele mai singeroase și ale mai înviersunate. Și aceasta e natural. Cele mai puternice plăceri ale omului isvorăsc din spiritul său; prin urmare, bunurile de ordin mental sunt acelea cari au pentru el cea mai înaltă valoare. El face deci cele mai mari jertfe spre a le dobîndi.

PRIGONIREA SLOVACILOR

D. *Ambrosie Pietor*, redactorul ziarului slovac din Ungaria *Národní Noviny* a fost osîndit deunăzi de cătră așa zisa justiție ungurească la 3 luni de pușcărie și 600 fiorini amendă sub cuvînt că în două articole ar fi atîțat pe Slovaci în po-triva Ungurilor. Articolele apăruseră în Septembrie anul trecut și sunt întitulate «*Paralisa progresivă*» și «*Robia în sus și în jos*». Cel dintîiu e scris privitor la maghiarisarea numelor topografice, la care siliseră maghiaronii și slujbașii din comitatul Nitra antistiile comunale cu jumătate an înainte chiar de a fi fost depus în dietă proiectul legii acum sancționate.

Al doilea articol ie a în apărare pe lucrătorii Slovaci din Budapesta, cari sunt tractați și din punct de vedere național și material-social mai rău decît alți lucrători.

La desbaterea dela 23 c., a procesului acusa a susținut-o însuși procurorul suprem al țării, **Hammersberg Jenő** (de ce nu-și a maghiarisat el pînă acum numele?) asistat fiind de substitutul *Chludoaszky Géza*, (tot cu nume străin și acesta!)

În articolul prim acusatorul vede numai delictul «agitării contra naționalității», iar în cel al doilea afară de aceasta și «agitarea la ură contra claselor.»

Slovacii — zice procurorul — subminau statul prin «*Matifa*» și școlile lor, de aceea guvernul avea datoria patriotică să le desființeze. «Iar acum ce fac domnialor?» — se întrebă acusatorul public. «Scot ziare, înființează case de economii, însoțiri, iar în timpul din urmă s'au dus la Praga, ca să agite contra statului, să *conspire*

contra ideii (!) de stat. «Ajungînd la Praga, procurorul vine în largul său și descrie în amănunt, cum au vîndut Slovaciei acolo țara, patria lor, lui Komarov & C-o. Iar acasă, în patrie afară de daco-români, fac cauză comună cu *partidul poporal și socialist*. În slujba tuturor acestor vrăjmași, declarați și ascunși, din afară și din lăuntru, stă «foaia panslavistă *«Nár. Noviny»*, iar prim-redactorul ei este tocmai acuzatul de azi; de aceea sîrșește cu emfasă și pathos procurorul suprem:

D-lor, noi suntem răspunzători urmașilor noștri, pentru întregitatea acestei țări. Prin urmare o-sindiți pe culpabilul și depărtați astfel primejdia ce amenință existența statului.»

Apărătorul **Dr. Stefanovici** zice din capul locului, că adresîndu se acuzatul cătră el să-i iea apărarea, îl rugase să se abțină de multe expuneri și combateri, căci îmi zice mie: «*în procesele de presă ale naționalităților, totul și toate de geaba, ori cît de neînțeleasă ar fi acusa, cel pîrit este dinainte osîndit*». Apărătorul împărtășește această *credință* a prietenului său acusat, dar totuși va înșira argumentele sale, împlinindu-și dorința de avocat. Foile din Budapesta zic că a vorbit destul de lung, astfel că petrectarea a ținut dela 3 ore d. a. pînă la 9 ore seara.

Verdictul a fost pronunțat *cu 7 da*, contra 5 voturi *nu*. Și totuși pedeapsa este de aspră, acuzatul nefiînd pînă acum nici odată pedepsit pentru nimic.

ANDREIU BARON DE ȘAGUNA

Duminea trecută Români ortodoxi din Transilvania și Ungaria au sărbătorit în mod deosebit amintirea marelui lor Metropolit Șaguna.

Dăm în cele următoare cite-va date biografice din viața lui, date pe cari le resumăm din ziarele de peste munți.

Andrieu Baron de Șaguna s'a născut în 20 Decembre 1808 (1 Ianuarie 1809 st. n.) la Miskolcz în Ungaria, primînd la botez numele de Anastasiu. Părinții lui erau neguțători, macedo-români, de obirșie din Grabova, în Macedonia.

La anul 1829, absolvînd studiile juridice cu rezultat excelent, după sfaturile mamei sale, ale unchiului și ale Episcopului din Virșeț Maxim Manuilovici, Român de naștere, tînărul Anastasiu Șaguna se duce la Virșeț spre a studia științele teologice în despărțămîntul românesc. Aici el avu bună primire în casa și la masa numitului episcop și patron al său.

La 1 Noembre 1833 a intrat în tagma mo-

nachală la mînăstirea Hopova în Sirmiu, dîndu-i-se numele călugăresc *Andrieu*.

La 2 Februarie 1834 Șaguna se sfinți de diacon; de protodiacon la sărbătorile Paștilor din 1835 și la 1837, după moartea Metropolitului Stratimirovici, fu sfințit de sincel, la 1838 de protosincel și mai tîrziu în 1842 fu promovat la rangul de Archimandrit titular al mînăstirii Hopova și după aceea în 1845 de Archimandrit actual al mînăstirii Covilului în diecesa Neoplantei, unde a stat pînă în August 1846.

Murînd în 27 Octombre 1845 episcopul Ardealului Vasiliu Moga, prin rezoluțiunea regească din 27 Iunie 1846 *Andrieu Șaguna* fu numit vicar general al eparchiei ardelene și primi cîrma eparchiei în 22 August acelaș an.

În urma rezoluțiunii împărătești din 24 Iulie 1847 se ținu în Turda, la 2 Decembre acelaș an, adunarea electorală a protopopilor eparchiali pentru săvîrșirea alegerii de episcop. Vicarul Șaguna fu ales în locul al treilea și prin rezoluțiunea împărătească din 5 Februarie (21 Ianuarie) 1848 fu numit episcop; iară în 18 Aprilie acelaș an, la Duminea Tomii el se chirotoni episcop în Carloveț prin Metropolitul sîrbesc Rajacici.

«*Tu Doamne știi, că către scopul meu a alerga doresc: pe Români transilvăneni din adîncul lor somn să-i deștept și cu voe către tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i atrag.*»

Cu aceste cuvinte memorabile și-a desvoltat *Andrieu Șaguna*, în cuvîntarea ținută cu prilejul sfințirii sale de episcop în biserica catedrală din Carloveț, întregul program al vieții și activității sale bisericesti și politice-naționale.

Cînd vicarul Șaguna veni în Ardeal (22 Aug. 1846), el nu avea nici unde să se adăpostească, unde să-și plece capul, așa era de săracă atunci episcopia Ardealului. Iar cînd lua cîrma bisericii ca episcop, norii cei grei începuseră a se ridica tot mai tare pe firmamentul politic al Europei. Anii viforoși 1848—1849 îi petrecu între grele împrejurări pe la Pesta, Viena, Insbruck, Olmütz și Praga ca conducător al deputațiunilor naționale la Tronul împărătesc.

Incîntînd revoluția, urma periodul de 10 ani al absolutismului cu regimul militar în frunte.

Episcopul Șaguna la începutul anului 1850, în luna lui Martie, cînd țara se afla în stare de asediu, ținu cel d'întîiu sinod diecesan, după o întrerupere de un secol și jumătate a sinodalității bisericii române.

Scopul lui principal era: eliberarea bisericii din cătușele sclaviei celei politice cît și a celei bisericesti și organizarea ei pe base tari, autonome și independente.

În adunarea memorabilă dela 3/15 Maiu 1848 el a stăruit a se primî în petițiunea adunării către Impăratul rugămîntea pentru libertatea bisericii și pentru restaurarea Metropoliei române.

Iar în petițiunea deputațiunii române din 1849 la tronul împărătesc, al cărei conducător a fost Șaguna, tot prin stăruința lui se puse punctul «pentru o administrațiune națională de sine stătătoare în privința politică și bisericească.»

Metropolitul Șaguna, spre a îmbunătăți soarta clerului și a poporului, ceru dela regim prin nenumărate petițiuni, pe baza egalei îndreptățiri, ajutoare bănești din vistieria Statului.

În urma stăruințelor sale de-a dreptul la Împăratul, la regim și la senatul imperial, i-a succes a câștiga peste tot pentru scopul atins dela 1852 pînă la 1870 pentru scopurile culturale și religioase 54.000 fl. anuali 73.000 fl. odată pentru totdeauna și 1.000 galbeni din caseta privată a Împăratului.

Afară de acestea el întemeia din colecta și din averea sa privată mai multe fundațiuni bisericești și școlastice și provăzu cu realități considerabile archidieceasa.

În 1850 înființă *tipografia archidieceasă*.

Și, pe lângă toate acestea, mai lăsa încă bisericii sale prin testament întreaga avere a sa de 300.000 fl. zicînd: «Eu, după statutul «organic, ași putea testa cui și cum ași voi jumătate din averea mea, dar eu rezinez și rînduesc, în înțelesul canoanelor, ca toată averea mea ce se va găsi după moarte, să rămînă arhiepiscopiei noastre spre scopuri bisericești, școlare și filantropice» etc.

El însuși puse piatra fundamentală în 1852 la gimnasiul mareț din Brașov. Astfel, la moartea sa, Șaguna lăsa în archidieceasa transilvană: un institut pedagogic-teologic, un gimnasiu complet cu școale reale și comerciale în Brașov, un gimnasiu inferior în Brad, 10 școale capitale și la vreo 6—700 școale elementare.

Operele date la lumină de metropolitul Șaguna sunt: a) 35 de opere compuse de el însuși; b) cărți revăzute, îndreptate și retipărite de el, la număr 37, între cari se cuprind și toate cărțile bisericești, cele 13 *Mincio*, apoi *biblia întregă* etc.; c) cărți compuse sau traduse prin alții la îndemnul ori dispozițiunea lui: 26 opere. Diligența lui era fără asemănare. Șaguna a înființat în 1853 și ziarul național «*Telegraful Român*.»

Metropolitul Șaguna a fost cel mai devotat și energic sprijinitor al «Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român» funcționînd dela început 6 ani de-a rîndul ca președintele ei.

Mare preot, mare dascăl al neamului românesc, Șaguna a fost un mare, ași putea zice cel mai mare om politic.

După adunarea dela Blaj porni la Viena și de aci împreună cu ceilalți deputați naționali la Innsbruck, prezentînd Împăratului petițiunea adunării naționale.

Iar la 15 Decembrie același an convoacă la Sibiu o adunare numeroasă de Români, inteligenți și onorațiori din toată țara, între cele mai grele împrejurări politice.

În această adunare se alese o nouă deputațiune, cu însărcinarea de a duce omagiu națiunii române la noul Împărat *Francisc Iosif I.*, și împreună cu deputații români din celelalte provincii austriace, a stărui la tron pentru întrunirea tuturor Românilor din Monarchie într'un corp național

El era un supus credincios și loial, un apărător zelos al tronului și dinastiei. Pentru aceea se și bucura dînsul de mare grație la Împăratul. Meritele lui le-a recunoscut Monarhul de repețite ori, decorîndu-l la anul 1850 cu ordinul Leopoldin comandor; la 1852 conferindu-i baronatul și numindu-l consilier intim actual de Stat al M. Sale, la anul 1864 decorîndu-l cu ordinul coroanei de fer clasa I; la 1867 cu ordinul Leopoldin crucea cea mare; apoi numindu-l regalist la dieta din Cluj și din Budapesta la 1848, de membru la senatul imperial înmulțit la anul 1860 și membru pe viață la senatul imperial casa de sus și după dualism membru al casei magnaților în dieta din Pesta.

Diploma Împăratului din 1850 prin care fu decorat cu crucea de comandor al ordinului Leopoldin este de însemnătate pentru întreaga națiune, fiind ea astfel numită și recunoscută de Împăratul prin următoarele cuvinte:

«Am hotărît, ca Tie iubitelui și credinciosului episcop diecesan al bisericii răsăritene în Ardeal, Andreiu Șaguna să-ți dăm crucea de comandor al ordinului ces. aust. Leopoldin al Nostru întru prea grațioasa recunoștință a neclintitei tale credințe și alipiri, sub cele mai grele împrejurări către Noi și casa Noastră și zeloasei tale conlucrări în interesul cel adevărat al Statului și al națiunii române în Ardeal în de obște, apoi mai de aproape din privință, că Tu în adunarea națională din Blaj cu rară circumspesiune și dexteritate te-ai silit a însușești întru credința statornică către regimul legitim pe Români, la cari prin virtuțile și multele tale merite ți-ai știut câștiga cea mai intimă venerațiune și cu deosebire ai făptuit, ca națiunea aceasta pe lângă toate năpăstuirile ce a suferit în epoca revoluționară, cu abnegare și sacrificii și-a păstrat neclintit înăscuta sa alipire către Noi și întreaga patrie» ș. c. l.

Metropolitul Șaguna era în mare stimă și venerațiune și înaintea străinilor, vorbind ei și scrierînd despre el ca despre o celebritate europeană.

OBRĂZNICIE UNGUREASCĂ

Vorbînd de serbările dela Praga, ziarul *Magyar Hirlap* zice despre Cehi:

«Dacă Cehii țin să ne arate dinții; dacă, încă înainte de a li se fi dat sabia, ei pe noi ne ono-

rează ca declarațiuni de luptă; dacă Cehii vor să se mărească pe socoteala noastră, noi avem dreptul să i apucăm de gît și să-i aruncăm acolo de unde s'au reîntors; în neant. Pot să fie siguri de aceasta din partea noastră!

În epoca biblică era lege, că în anumite vremuri robul se putea elibera și stăpînul n'avea ce-i face. Dar dacă stăpînul observa, că robului îi place sclavia și că el nu umblă decît să-și schimbe stăpînul, acesta avea drept să-l readucă în casa sa, să-i treacă un fer roș prin ureche și să-l țintuiască de ușa casei ținîndu-l în vecinică robie. Dacă Cehii vor asemenea situație, aceasta o pot avea pînă și în Austria».

Magyar Hirlep ține acest limbaj obraznic pentru-că îi bănuște pe Cehi, că ar fi voind să se rupă de cătră Austro-Ungaria și să se alipească la împărăția rusească.

NOUI PRIGONIRI PESTE MUNȚI

Tribuna din Sibiu primește următoarele știri din Munții Apuseni:

Tricolorul românesc prigonit. — Nouă ispravă a gendarmilor. — Cercetare disciplinară în contra gendarmilor și dreptate ungurească. — Barbariile gendarmerești date pe față. — Ti-căloșia pretorului Vlassa.

Cîmpeni, 25 Iunie n.

În o corespondență a mea de mai nainte am finit cu afirmarea, că așteptăm venirea vice-comitelui comitatului Turda-Arieș la Cîmpeni, căruia ne vom plînge contra șicanărilor ce zilnic le îndurăm dela pázitorii ordinei publice și mi-am exprimat părerea, că acest înalt funcționar va pune stavilă acestor șicanări.

Vice-comitele a venit la Cîmpeni, nouă însă nu ne-a fost dat să-l vedem, căci de și amăsurat unei înștiințări trimisă tuturor primăriilor din cercul protopretorial Cîmpeni, avea să stea în munți cel puțin pînă în 7 Iunie seara, totuși — din ce cauză nu știu, de nu cum-va în urma prea bunelor informațiuni ce i se vor fi dat — a plecat în 7 Iunie dimineața, la orele 6 și așa noi, cei cari pusesem

ca termen al prezentării noastre pe ziua de 7 Iunie, n'am avut fericirea de a-l putea afla în Cîmpeni. A fost la d-l vice-comite însă d. avocat din Cîmpeni dr. Zosim Chirtop care i-a descoperit conduita d-lor gendarmi și l'a întrebat, că lucră aceștia pe basa vre-unui ordin mai înalt, oprind purtarea tricolorului, sau numai de capul lor fac ceă-ce fac? D-l vice-comite a răspuns, că nu știe să existe un atare ordin și mergînd acasă va face întrebare la ministru și că dacă există va dispune publicarea lui, ca astfel motiții să fie scutiți de șicanări, iar femeile și copilele lor să nu mai fie desbrăcate în țîrg.

Acestui răspuns — identic cu cel dat de d. protopretor Vlassa d-lui preot din Certege Constantin Cothișel — natural ar fi trebuit să urmeze sistarea șicanărilor cel puțin pînă la venirea răspunsului dela ministru și eventuala publicare a ordinului: că așa s'a întîmplat aceasta sau altcum, din cele următoare se va vedea.

Făcut-a sau nu d-l vice-comite întrebare la ministru, nu știu, știu însă că șicanările nu au încetat, ci s'au urmat în un stil mai mare căci afară de casul întîmplat în 12 Iunie cu ocasiunea nunții d-lui Macaveiu cu domnișoara Gomboș, deja publicat, gendarmii asistați de Ioan Ciama, jude comunal în Vidra-de-Sus au aflat de bine a intra pe fereastra d-lui în-vățător din numita comună, Ioan Luca, în absența acestuia și a-i depărta perdelele dela ferestre, cari erau țesute în tricolor național. Pentru această cavaleriească și cinstită conduită, după cum știu, d-l Luca a făcut arătare criminală la judecătoria reg. ung. din Cîmpeni.

Acum nu numai d-nii gendarmi ne persecută pentru purtarea frumosului nostru tricolor, ci și alții, între cari pot să amintesc și pe pretorul *Zarándi Lipot*, care pe o mireasă, care a îndrăsnit a merge în cancelaria dînsului cu tricolorul în păr, — căci e și matriculant — a *pedepsit-o cu carcer și bani*. — S'a făcut recurs în cauză.

Pe basa unei arătări făcute la comanda de gendarmi, din partea d-lui preot Constantin Cothișel, a fost dispus ca investigator locotenentul de gendarmi Ziegler Emil. Despre ziua investigării, se înțelege că a trebuit să fie avisat la timp și d. preot Cothișel, dar nu l'au avisat numai în 21 Iunie seara, la orele 7, iar la 22 Iunie, dimineața la 10 ore, era să se în-

ceapă investigarea contra gendarmilor. Prin avisul primit prin un expres, d-l preot Cothișel era provocat a duce cu sine și martorii ce îi are. Unde s'a mai văzut ca în un asemenea cas, cînd cine-va are să se presinte înaintea unui for judiciar, spre a dovedi un lucru oarecare, să fie avisat abia cu o noapte înainte, căci pentru a-ți procura actele necesare, spre a putea avisa martorii se cere timp chiar și în un loc, unde comunicația nu este așa grea ca la noi.

Dar apoi la noi, unde comunicația este atît de grea și în un cás ca acesta, unde martori din diferite comune trebuiau să figureze; sau nu trebuia dat un timp mai lung, pentru ca d. Cothișel să-și poată înștiința pe toți martorii? Ce au voit însă domnii cu aceea că pe d-l preot Cothișel l'au lipsit de timpul fisic necesar spre a-și avisa martorii, s'a văzut în decursul investigației destul de lămurit, căci atît întrebările, cît și de tot reaua tălmăcire a răspunsurilor date de martori — în grabă avisați de părintele Cothișei — au țintit tot într'acolo ca pe Moți să-i scoată ca pe unii, cari s'au opus ordinelor mai înalte, iar pe gendarmi, să-i facă nevinovați și toată vina o aruncau pe servitorii comunali, cari, e drept, că de silă ca de voe bună au luat și ei dela cîte-va fete și femei tricolorul din păr și de pe piept, însă numai siliți de gendarmi. Ceea-ce apare din fasiunea primului martor, a juratului comunal Vasile Mare. Pe acesta singur dintre toți și numai cu mare necaz l'a luat la protocol înainte de prînz, fiind-că avea să plece la Turda. El a spus cum în 2 Iunie fiind chemat de gendarmi la Primăria din Cîmpeni ca asistent, mergînd prin țîrg a întîlnit o fată care avea în păr și pe piept tricolorul românesc și cum jandarmii, după ce el de bună-voe nu a voit a lua el de la acea fată tricolorul, au ridicat asupra ei patul puștei și înjurîndu-l de D-zeu l'au silit ca să ia tricolorul. A mărturisit mai departe, că tot această scenă s'a mai repetat încă de 5—6 ori în aceeași zi.

Cei-lalți martori ai părintelui Cothișel, și anume doamna Iuliana Cothișel, Elena Marc, Sofia Dandea, Ana Chicidea, Ionițiu Morar și fiica acestuia, Constantin Palade și fiica acestuia, subjucele din Cîmpeni, Vasile Indreș și servitorul comunal Nicolae Bolog, preotul grcat. din Certege, Iosif Arieșan și Mihaiu Matora din cauză, cred eu, că domnii nu avu-

sese timp a-i da informațiuni d-lui locotenent Ziegler Emil, de oare-ce el a sosit în Cîmpeni de abia la $\frac{3}{4}$ pe 11 ore, nu au fost ascultați decît numai după prînz la 3 ore și în mod de tot superficial și după cum am amintit, fasiunile le erau așa de rău tălmăcite, în cît d-l părinte Cothișel de mai multe ori a fost silit a i spune d-lui protopretor Vlassa, că nu interpretează fidel fasiunile martorilor. Aci trebuie să amintesc, că d-nii Vasile Indreș, subjucele comunei Cîmpeni și servitorul comunal Nicolae Bolog, cari înainte de prînz știau și la toată lumea spuneau, că gendarmii cînd au luat sau au demandat servitorilor comunali, ca să ia tricolorul din părul și de pe pieptul femeilor, le înjurau de Dumnezeu și le ziceau vorbe injurioase și mult vătămătoare, după amiază nu au voit să fasoneze astfel. Ba ce e mai mult ei au afirmat, că gendarmii s'au purtat față de femei cît se poate de uman. Cît de uman au tractat gendarmii cu femeile și fetele, s'a văzut însă din fasiunile celor-lalți martori și cu deosebire din ale fiicelor lui *Constantin Palade și Ionițiu Morar, pe cari le-au tras de păr, ale Anei Chicidea, după care au alergat pe stradă injurînd-o și de abia a putut scăpa de ei în curtea d-lui Vasile Chirtop, ale Sofiei Dandea, pe care o au strîns de gît și i-au depărtat tricolorul de pe piept cu atîta furie de i s'au rupt și fringhiile dela cămașe.*

După-ce s'au ascultat martorii au eșit cu toții afară din sala de investigație, afară de d-l Ziegler, d-l locotenent Hamza și d-l Cothișel și cînd eram să ne depărtăm ni s'a dat prilej ca să vedem un act eminaminte de «jóhazafi» al d-lui protopretor Vlassa. D-sa a dus pe d-na Iuliana Cothișel, soția d-lui preot Constantin Cothișel și pe Ana Chicidea, cari au venit la investigație în costumul Moațelor — în conformitate cu dorința exprimată de d-l locotenent investigator Ziegler, — le-a escortat la d-l preot Zarándi Lipot, pentru-ca acesta să ia cu ele protocol și să le pedepsească, pentru purtarea tricolorului național, după ce proprietarul Vlassa încă înainte de a fi ajuns la cancelaria d-lui Zarándi, a voit a le lua tricolorul. Acest act e unic în felul său și dovedește pînă la evidentă, că azi la finele veacului al 19-lea, sub regimul liberal, în «Ungaria felix» am ajuns acolo, de putem zice fără frică de păcat, că proverbele: «Turcul te bate, Turcul te judecă» și că dreptatea umblă cu capul spart», s'a împlinit.

D-l pretor Zarândi Lipot, a luat cu d-na Cothișel și cu Ana Chicidea protocol avîsîndu-le că vor fi pedepsite pe basa unui ordin ministerial emanat în anul 1885, — dar la noi în munți nici cînd publicat, — în care se oprește purtarea colorilor streine. Dar chiar publicat de ar fi fost acel ordin, pe noi nu ne privește și nu ne poate privi, pentru că tricoulul nostru, precum nici noi, nu suntem străini în această țară.

În 23 s'a continuat investigarea și au fost luați la protocol d-l Dr. Zosim Chirtop și d-șoara Domnica Chirtop.

Ce va urma vom vedea și de dorință îmi voi ține ca să avisez despre toate, pînă atunci, pînă cînd lucrurile pe altă cale vor apuca.

Al onoratei Redacțiuni.

Certege, la 25 Iunie 1898.

Stimător

Iosif Arieșan.
preot gr.-cat.

Remediu în contra Panslavismului

Signatura zilei e Panslavismul. Ziarele ungurești și nemțești sunt pline de articole și de notițe în chestia asta. E bine să le cunoaștem și noi.

Budapesti Hirlep, discutînd participarea Slavilor din Ungaria la manifestațiunea slavă din Praga, zice, că dacă guvernul maghiar nu poate pune capăt agitațiunilor slave din Ungaria, cauzele sunt, că armata nu e maghiară și că Impăratul nu residează în Budapesta.

De aceea organul șovinist recomandă cercurilor politice un remediu homeopatic împotriva Panslavismului din Ungaria, cerînd ca armata comună din Țara Ungurească să fie maghiarizată și Dinastia să se mute definitiv la Budapesta.

«Cînd regele maghiar va avea armată maghiară, Panslaviștii și Dacoromânii n'au să mai cuteze a crăcni» — închee ziarul maghiar.

O fi, dar pînă atunci bine ar fi dacă

Budapesti Hirlep ar putea iscodi vr'un remediu în contra grandomaniei ungurești care pe căldurile astea ușor poate să i dea pe Maghiari de mal.

SIMPATII BULGARE PENTRU ROMÂNI

Tot mai sunt oameni cu bun simț între Bulgari cari înțeleg ce absurdă e campania pe care au dus-o cîți-va gazetari desmetici în potriua Românilor.

Elevii gimnasiului din Turnu-Măgurele au făuut mai deunăzi, împreună cu profesorii lor o excursiune la Nicopole

Cu ocazia acestei vizite, d. *Fitovski* membru în consiliul comunal din Nicopole, a adresat cetățenilor următorul manifest:

Bulgari!

Jurnalele se alarmează scriînd articole chilo-metriche umplîndu-și coloanele cu tot felul de antrefileuri, prin cari voesc a arata că între Bulgaria și România există întinse neînțelegeri, că este pericol de o serioasă ciocnire, că sunt semne de rebel și, în fine că sunt cauze serioase d'a se uita vechia amicitie!

Mulți dintre noi, cu un fel de impulsuni fantastice, pe cari eu, cu drept cuvînt, le pot numi fanteși demonice, căci ele seamînă clevetiri josnice la adresa guvernului român și la adresa națiunii române, adică acelei națiuni, care în timpurile și în minutele de restrîște a alergat în ajutorul nostru. Priviți spre Grivița și iată-vă acea vie dovadă de umanitate și de cavalerism din partea poporului român; monumentele Griviței și orașenii Plevnei susțin afirmările mele!

Bulgari!

Sunt cîte-va zile numai, de cînd, noi orașenii din Nicopole am avut fericirea să întîmpinăm și să ospătăm pe cei 120 elevi din gimnasiul T.-Măgurele, împreună cu directorul și cu profesorii lor.

Orașenii Nicopolei și ai Plevnei, vă pot descrie bucuria cea sufletească ce am simțit pînă la extas, care umplea sufletele tuturor la vederea acelor dragi copii, cari ne-au lăsat frumoase impresiuni, iar ei au dus, în inimile lor frumoase amintiri!

Sincerile primiri pe care noi orașenii din Nicopole și Plevna, le-am făcut acelor copii, vedem că nu puțin au bucurat pe întregul popor român, din partea căruia vedem că ni se adresează numai laude și mulțumiri!

Bulgari!

Cunoscut vă este că, de multe ori, faptele cele mici, se fac ante-mergătorul faptelor celor

mari! Pentru ce dar atunci, pe lângă exprimările cele mai intime de simpatie reciprocă între Bulgari și Români, nu ne pornim să desrădăcinăm dintre noi acele crezăminte nefundate, cum că între noi și Români ar exista o prăpastie săpată, care nu ne permite înfrățirea! Ast-fel de crezăminte se prepară numai de către unii ziaristi, cu caractere vindute și meschine; să nu ne lăsăm relexlor voînțe ale sus-zişilor intrigați, căci adevărul este atit de senin în cit ori-cine îl poate vedea și înțelege.

Bulgari!

Oh! Scuipați cu frunchetă și curat cavale-rește în tața celor ce vocse a vă minți și a vă induce în asemenea confuziuni; ridicați-vă vocea sus și protestați în contra tuturor cari vocea a vă face să crediți că nobila națiune română ar fi avînd gîndiri rău-voitoare către noi Bulgarii; faceți aceasta și fiți incredințați că întreaga lume vă va lăuda adresându-vă aprobări.

Bulgari!

Vă adresez acest al meu apel, în momentul cînd pe de o parte, tot sufletul mi-e plin de bucuri de fumoasele recente imaginații de cînd cu primirea între noi a frățeștilor copii Români, iar pe de altă parte, inima-mi se sfișie de durere vădînd că între noi să găsească oameni, cari sunt născuți pentru a scorni intriga, căutînd să împrăstie neîncredere reciprocă, să clevească și să calomnieze.

Dar pe cine?

Pe Români! pe acci oameni cari trebuie să aștepte din parte-ne numai laude și recunoștințe, căci nu pot exista pricini de neînțelegeri! Mă veți înțelege? Vom vedea!

K. G. K. Fitovski.

Membriu în consiliul comunal din Nicopole

Apelul acesta al patriotului bulgar, d. *Fitovski*, va face negreșit o bună impresiune în mijlocul nostru, și de aceea ne-am grăbit a lua și noi act de el.

Fie, ca înțeleptele și patrioticele cuvinte ale D. *Fitovski* să convingă pe vecinii noștri, că între Români și Bulgari trebuie să existe o deplină și frățească armonie, căci suntem două națiuni mici situate în pozițiuni geografice, etnografice și politice foarte grele, astfel că cea mai elementară reflecțiune ne arată comunitatea de interese ce există între noi.

S'o desvoltăm dar și s'o întărim iar nu s'o slăbim prin campanii și și ridicole dăunătoare.

„BUCURIE FALȘĂ“

Sub acest titlu ziarul *Deutsches Volksblatt* arată cit de falși sunt Ungurii, care acum, de frica primejdiei panslaviste, manifestă simpatii pentru poporul german din

Austria, sperînd a corjura această primejdie printr'o sprijinire a hegemoniei germane.

Ziarul german însă le răsprinde Maghiarilor:

«In Ungaria, Slavii precum toate naționalitățile nemaghiare sunt asupriți. E deci ușor a prevedea, că îndată ce nemulțumirea latentă a acestor populațiuni va putea să isbucnească, Maghiarii sunt aceia cari au să fie măturaț de valurile luptelor naționale.

Noi nu avem nici o trebuință de sprijinul Maghiarilor, și nici noi nu îi vom sprijini pe ei. Să-i vedem, cum au să conjure ei spiritele pe cari le-au deșteptat prin politica lor de asuprire și violentare.»

UNGURII ȘI SLAVISMUL

Reichswehr din Viena reproducînd vocile piesei maghiare cu privire la serbările slave dela Praga, zice între altele :

«*Budapesti Naplo* numește întimplările dela Praga o încercare de a alarma pe Slavii din Ungaria. Ceea ce noi, cei din Austria, admitem ca ceva de sine înțeles: desvoltarea principiului de egalitate între națiuni, princip care alcătuește fundamentul vieții noastre de Stat — aceasta se consideră în Ungaria ca o ofensă adusă politicii guvernamentale și hegemoniei sacrosancte a Maghiarismului. Nu interesul pentru imperiu, nu spectrul Panslavismului intimidează pe conducătorii Maghiarilor, ci ei sunt cuprinși de groază că Slavii din Ungaria ar putea bate odată cu energie la ușa regimului și ar putea să ceară egala îndreptățire.

Acest Panslavism care amenință Ungaria și care promite a șterge tencuiala ei cea maghiară-națională, acest fel de Panslavism nu este o simplă fantomă în Ungaria.»

Der Panslavismus

Die Herren Magyaren schlagen wieder einmal einen Höllen-Lärm. In Prag fand unlängst, gelegentlich der Palacky-Feier, eine Panslavisten-Demonstra-

tion statt, an welcher auch Vertreter der ungarländischen *Slowaken*, *Serben* und *Kroaten* theilnahmen.

Jahraus jahrein wird den Magyaren gepredigt, ihre hirnverbrannte Magyarisirungspolitik aufzugeben und den in Ungarn wohnenden Nationalitäten gerecht zu werden. Jahraus, jahrein wird ihnen prophezeit, dass ihre Verfolgungspolitik die Slaven in die Arme Russlands treibt, dass sie eigentlich die thatkräftigsten Förderer der panslavistischen Ideen sind.

Aber von den Magyaren gilt das lateinische Sprichwort: *Quos Deus perdere vult, prius dementat*. Sie sind derart geblendet und fanatisirt, dass sie einfach nicht mehr die Fähigkeit haben, ihre Lage zu prüfen und die grossen Gefahren zu ahnen, die ihnen von Seiten der geknebelten Nationalitäten drohen.

Die Nationalitätenfrage wird in der magyarischen wie auch in der mit ihr verbündeten deutschen Presse einfach totgeschwiegen, und so glauben nachgerade die Magyaren selbst, es gäbe ja in Ungarn gar keine Nationalitätenfrage mehr.

Da kommt aber so eine Palacky-Feier, bei welcher man dann ein ganz unheimliches slavisches Säbel-Gerassel zu hören bekommt. Das wirkt auch auf die Halbnarren von Budapest. Sie werden mit einem male gewahr, dass es in Ungarn auch einige Millionen Slaven gibt, die ihnen durchaus nicht freundlich gegenüberstehen.

Ja, diese ungarländischen Slaven erdreisten sich so gar Vertreter zu panslavistischen Kundgebungen zu delegieren. Da muss doch einem Chauvinisten das rothweiss-grüne Herz vor Wuth im Leibe bersten.

So erklärt es sich, dass jetzt alle magyarischen Blätter nach der Polizei und nach den Staatsanwälten rufen, denn der magyarische Globus schwebt in Gefahr.

Es ist leider wahr, dass Ungarn seitens

der Slaven-Völker von einer sehr ernstlichen Gefahr bedroht ist.

Aber eben so wahr ist es, dass nur politische Kurzsichtigkeit oder Fanatismus diese Gefahr mittels Polizei zu beschwören vermeinen.

Die jahrzehntelangen Verfolgungen denen die ungarländischen Slaven ausgesetzt sind treiben diese Völker mit ganz elementarer Gewalt auf Bahnen die nach auswärts führen.

Es mag sein, dass der cechische Panslavismus ein Popanz ist, um die Deutschen einzuschüchtern. Die in Ungarn lebenden Slaven jedoch nehmen den Panslavismus ernst, denn sie haben dabei eben *gar nicht* zu verlieren. Und warum sollten sie sich, da ihnen kein anderer Ausweg mehr offen steht, nicht lieber russificieren als magyarisieren lassen?

Die Magyaren haben in diesen Völkern mit Gewalt die Überzeugung wachgerufen, dass sie dieselben magyarisieren wollen; da müssen aber die Slaven einfach mit Blindheit geschlagen sein, um nicht eher Russen als Magyaren werden zu wollen. Und das wollen sie auch. Das ist das ganze Um und Auf ihrer Politik, soweit sie in Ungarn überhaupt Politik treiben können.

In Prag erging an die Slaven der laute Ruf zum Anschluss an das heilige Russland. Dieser Ruf hat unzweifelhaft den Weg zu den Herzen der verschiedenen Slaven gefunden, denn dieser Ruf drückte eben nur einen alten, allgemeinen Wunsch der unterdrückten Slaven-Welt aus.

Heute ist das noch allerdings bloß Poesie. Es dürfte aber die Zeit kommen, wo diese Poesie zu blutig geschriebener Prosa werden wird.

Dann werden die Herren Magyaren wohl vergebens nach Polizei und nach den Staatsanwälten rufen, denn es könnte *ihnen* dann passiren, was sie heute so sehnlich den Slaven anthun möchten.

Ungarn und Österreich

Die Hermannstädter *Tribuna* spricht in einem ihrer letzten Artikel über die Schadenfreude der Magyaren angesichts der schwierigen Lage, in der sich Österreich befindet.

Wir geben aus diesem Artikel der österreichfreundlichen rumänischen Zeitung folgende Stellen wieder:

Heute, im Jubiläumsjahr unseres Monarchen, befindet sich das Reich, ohne Richtschnur, auf den hohen Wellen eines sturmbelegten Meeres.

Alle gutgesinnten Bürger des Habsburger Reiches blicken mit Schaudern um sich und mit banger Sorge in die Zukunft...

Ja, wohl! Alle gutgesinnten Bürger, aber die Magyaren sind keine gutgesinnten Unterthanen unserer Monarchie.

Sie werfen dämonische Freudes-Blicke über die Leitha. Sie vermögen kaum ihre Genugthuung zu zügeln, dass Österreich sich am Vorabend eines Bürger-Krieges befindet, während doch Ungarn ruhig und mächtig, als fixer Punkt der Monarchie, dasteht!...

Und durch die österreichischen Wirren wännen sie die Verwirklichung ihres utopischen Traumes, das unabhängige Ungarn, zu erblicken.

Ein *magyarisches* Ungarn, mit einer *magyarisirten* Habsburger Dynastie — das ist das verrückte Shnen der Magyaren.

Sie begnügen sich aber durchaus nicht mit dem platonischen Herbeiwünschen dieses «goldenen» Zeitalters, sie arbeiten vielmehr aus Leibeskräften um ihre Utopien zu verwirklichen, denn sie meinen, der günstige Zeitpunkt sei angekommen.

Es sind kaum zwei Monate her, seitdem der Abgeordnete *Rakovszky*, von der katholischen Volkspartei, im magyarischen Abgeordnetenhaus die bekannten Enthüllungen machte, in welchen er das Handinhandarbeiten der Regierung mit den kossuthisten zum Zwecke der Unabhängigkeits-Erklärung Ungarns aufdeckte.

Ministen-Präsident Bánffy hat darauf nicht geantwortet. Er schwieg wie ein Fisch. Erst nachdem die Sitzung auf einige Zeit unterbrochen wurde und Herr Bánffy mit den Führern der Kossuthisten bei geschlossenen Thüren Rücksprache gepflogen hatte — kam, nach der Wiedereröffnung der Sitzung, der Kossuthist *Eötvös*, dessen Verbindungen mit der Regierung bekannt sind, und stellte die *Rakovszky'schen* Behauptungen in Abrede.

Alle Magyaren, sowohl die Oppositionellen aller Schattirungen wie auch die Regierungsfreundlichen, sind eben unversöhnliche Feinde Österreichs und der Dynastie. Namentlich seit dem Ausbruche der österreichischen Krise, bekunden selbst die gouvernementalen Magyaren, ohne jede Scheu ihre Unabhängigkeit-Gelüste.

In einem geharnischten Artikel, in welchem die österreichischen Ereignisse besprochen wurden, erklärte unlängst der *Pester Lloyd*, das Sprachrohr Bánffy's, die staatsrechtliche Verbindung mit Österreich sei für Ungarn eine sehr zweifelhafte Ehre geworden.

Das soll doch heissen, die ritterliche Nation müsse «diese Verbindung von sehr zweifelhafter Ehre» einfach lösen. Werdenn? Die Magyaren sollen eine Verbindung lösen, die ihnen eine herrschende Stellung gebracht und sichert und die, wenn sie überhaupt einen Nutzen gebracht hat, diesen bloß den Magyaren eintrug?

Das scheint eine Verkehrtheit zu sein denn nur Österreich allein hat die Magyaren aufrechterhalten und nur Österreich allein erhält sie noch am Leben. Ohne den mächtigen Rückhalt an Österreich würden die überspannten Nachkommen Arpád's zehnmal zermalmt und von der Europäischen Landkarte gestrichen worden sein.

Es bestätigt sich also nur das Sprichwort: wen Gott strafen will, den beraupt er zuerst der Vernunft.

Die Magyaren sind heute von wahnsinnigen Strömungen, ergriffen die sie ganz bestimmt in den Abgrund stürzen werden.

Denn Wahnsinn ist es, wenn sie von einem unabhängigen Ungarn träumen. Auf sich selbst angewiesen, würden ja die Magyaren von den übrigen Nationalitäten des Landes vernichtet werden.

Nur diese Aussicht können sie haben, — wenn ihr utopischer Traum zur Wirklichkeit würde.

Doch sie begreifen nicht, dass sie vor dem Untergange stehen; sie glauben Österreich sei gefährdet aber um die Monarchie haben sie sich nie gekümmert.

Doch die Habsburger-Monarchie *mus* gerettet werden. Und wenn die Magyaren sie zu grunde richten wollen, so werden eher sie selbst untergehen.

INFORMAȚIUNI

CĂRȚI PRIMITE LA REDACȚIE

Septimin Sever Secula, Țara de Sus și Țara de Jos în Principatele Române. *Studiu de geografie istorică*. București, 1898.

«Biblioteca Noastră». E. Hodoș, Cîntece Bănățene, Caransebeș, 1898.

Foaia clericală ungară, «Magyar Allam», aduce o știre de senzație, care produce mare turbare în cercurile politice ungurești.

După informația lui «Magyar Allam», ministrul comun de răsău a stabilit așa numitele *limbi ale regimentelor, după naționalități*. În înțelesul acestei stabiliri, în Ungaria sunt regimente de ale armatei comune, cu limba de regiment *croată, slovacă, sîrbească, română și maghiară*. Ofițerii împărțiți la diferitele regimente *sunt obligați*, sub pedeapsa pierderii dreptului de avansare, a *învăța într'un anumit termen de timp limba regimentului* și despre progresul lor, trebuie să-și dea seamă înaintea comisiunilor separate.

Această măsură nu e de loc nouă. Ea a existat și pînă acum. Se vede însă că Ministerul de războiu a revizuit-o numai.

Firește, că presa maghiară face mare tără-

boi că guvernului comun dela Viena «face concesiile naționaliste Românilor și Slavilor din Ungaria»!

Cetim în «Constanța.»

Joi la 21 curent, sîrbătoarea Sf. Împărați Constantin și Elena, s'a oficiat la catedrală sfințirea steagului societății «Ajutorul» a Românilor macedoneni și albanezi, fondată de neintrecutul patriot d-lu *Tănase G. Dabo* și eminentul luptător, cu fapta și cu cuvîntul, d-nu *Petru Vulcan*. Toți membrii constanțieni ai acestei societăți, în număr de peste 200, în haine de sîrbătoare, au asistat la această ceremonie. Au asistat în corpore *Societatea Meseriașilor* cu steagul ei, membrii *Cercului Ovidiu*, d-l Prefect al județului, un delegat al *Societății Macedo-Române* din București, o sumă de persoane marcante din oraș și atît de mult popor, că biserica era plină de lume ca la sîrbătoarea Sfintei Invieri.

După terminarea oficiului divin, d-nul *P. Vulcan* secretarul societății, a ținut un prea frumos discurs asupra însemnătății zilei și scopul ce societatea și-a propus a urmări; după care d-l *Naum*, delegatul *Societății Macedo-Române* din București, în cuvinte bine inspirate și foarte însuflețitoare, îndeamnă la împreună lucrare pe toți fii acestor două prea frumoase provincii să se ajute și cultive spre gloria ambelor popoare de la Pind sub sceptrul Majestății Sale Împăratul Turciei, care le-a protejat și proteje limba de cotropire străină, înlesnind desvoltarea națională a fie-căui neam din marea-i și puternica-i împărăției.

După acestea d-l *Berberian* a zis cite-va cuvinte de îmbărbătare din partea societății meseriașilor, mulțumind capilor fostei și actualei administrații pentru partea activă cu care contribuie la scopurile pe cari societățile le urmărește.

La sfîrșit, cortegiul în ordinea în care a venit la biserică, în două șiruri distincte, cu musica regimentului în cap, s'au dus afară, la plantații, unde au petrecut cu musica militară pînă la orele 1.

Privelistea era impunătoare, atît în biserică cit și în marșul pe stradele orașului.

Ziarul german, *Rumänischer Lloyd* din București a trecut în proprietatea d-lor *G. Albrecht* și *M. W. Schroff*. Observăm cu plăcere, că dela această schimbare încoaci, ziarul se consideră ca ziar ce *apare în România*, — și apără interesele românești.

Românii din Oradea-Mare agită idea înființării unui seminar teologic ortodox român în localitate.

Fondurile necesare le-ar afecta parte consistoarele ortodoxe din Arad și Oradea-Mare, parte fruntașii români din Crișiana.

Societatea Carpații a ținut o conferință, în locul ei, în seara de 11 Iunie a. c.

Conferențieri au fost d-nii *G. A. Popovici*, Inginer și *Ioan Boboianu Droc*, profesor, cari au vorbit asupra evenimentelor din 1848.

Lume multă și aleasă, animație mare. Societatea va scoate în curînd un ziar, intitulat *Carpații*, tratînd chestii de interes național.

Cu această ocazie, s'au trimis diferite telegrame, peste munți, luptătorilor în chestia națională.